

Skolsystemet i olika länder

Land: Tyskland

Styrning, administration och genomförande

Tyskland, med en befolkning på 85 miljoner invånare, är en federation av 16 delstater, *Länder*. Under den federala *Bundestag* (riksdagen) finns en central regering med bl.a. ett ministerium för utbildningspolitiken. Den federala regeringen har viss överordnad, lagstiftande makt men framför allt uppgiften att samordna politiken, bland annat via en särskild mötesform för delstaternas utbildningsministrar (*Ständige Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland*). Samordningen över hela Tyskland omfattar t.ex. skolsystemets grundstruktur, skolplikten, lärarutbildningen m.m. År 2003/04 gjordes överenskommelser mellan ministrarna i alla Länder om samma krav vid tre nyckelstadier (jmf England, key stages!): 1) vid slutet av primärskolan (efter 4 läsår) i tyska och matematik, 2) i lägre sekundärskolan (efter 6 läsår) för slutbetyget som ges då, i tyska, matematik och ett första främmande språk, 3) efter 10 läsår i Realschulen. Prov utvecklas och används för att bedöma måluppfyllelsen (fast man använder inte den terminologin) och proven utarbetas av ett nytt institut som inrättats, Institut für Qualitätsentwicklung – IQB, vid Humboldtuniversitetet i Berlin.

Varje delstat har också en konstitution, riksdag, regering och bl.a. ministerium för utbildning. Delstatsministeriet bestämmer utbildningsmålen, svarar för alla ”nationella” (delstatens) styrdokument och föreskriver läroböcker m.m. Totalt finns i delstaterna, på lokal nivå, 29 administrativa regioner, 439 distrikt och över 13 500 kommuner, alla med bestämt ansvar för respektive skolform eftersom, i varje delstat, den administrativa ledningen av skolorna ligger på tre nivåer, ministeriet, regionala myndigheter, *Oberschulamt*, och lokala skolmyndigheter, *Schulamt*. eller en lokal skolstyrelse, *Schulamt*. Den senare styr och leder primär- och lägre sekundärskolor. Skolor för högre sekundärutbildning och yrkesutbildning ligger på ministeriet. Finansieringen och genomförandet av *Kindergarten* ligger på kommunerna, men delstaten ger vissa bidrag och föräldrarna betalar avgifter. Kommuner, distrikt och ”självständiga städer” finansierar offentliga skolors byggnader, materiel och drift, delstaten lärarkostnaderna. Delstaterna finansierar också helt vissa skolor med större regionala upptagningsområden och ger vissa bidrag till privata skolor.

Cirka 6 procent av eleverna i Tyskland går i privatskolor. De godkänns enligt strikta bestämmelser. Utbildningen ska motsvara den i det offentliga skolväsendet och vara av särskilt intresse på grund av den pedagogiska profilen eller den konfessionella eller ideologiska inriktningen eller komplettera de offentliga skolorna på annat sätt. Godkända skolor får offentliga bidrag.

Förskoleverksamhet

I de flesta delstaterna i Tyskland tillhör förskolan, *Kindergarten*, ministerierna för sociala frågor och anses inte tillhöra skolsystemet. Många är privata förskolor vars huvudmän är kyrkor även om de också har offentliga bidrag. År 2003 deltog närmare 60 procent av 3-åringarna, 83 procent av 4-åringarna och cirka 90 procent av 5-åringarna i *Kindergarten*. 5-åringar kan också få gå i en mer skolinriktad verksamhet, *Vorklassen*, som finns i primärskolor. Där återfinns även 6-åringar som inte anses mogna att delta i primärskolan (*Grundschule*). Enligt en övergripande lag från 1990 ska förskolor stödja barnens utveckling till en individuellt ansvarig och socialt kompetent person.

Den obligatoriska utbildningen

Skolplikt råder från 6-16 år, oftast 9 årskurser. Eftersom många lämnar fulltidsskolan och går till yrkesutbildning vid 12 års ålder gäller dock plikten till 18 års ålder. 6-åringar som inte bedöms kunna börja *Grundschule* går i *Schulkindergarten* (gäller ett begränsat antal barn).

Utbildningen i skolor där skolplikt fullgörs är avgiftsbefriade. Skolåret omfattar mellan 188 och 208 dagar. Det varierar i olika *Länder* liksom skoldagens och skolveckans längd. Det förekommer 6-dagars vecka.

Den obligatoriska utbildningen är alltså 9- eller 10-årig. Barn börjar skolan vid 6 års ålder i alla delstater. Skolformerna skiljer sig mellan delstaterna. Det finns dock en ”genomsnittsbild” som redovisas här.

Den integrerade primärskolan (*Grundschule*) är 4-årig. Med vissa variationer i delstaterna omfattar undervisningen tyska, matematik, ett integrerat ämne *Sachunterricht*, konst, musik, sport, religionskunskap och ett första modernt språk. Eleverna kan tvingas gå om en årskurs redan från det andra året. De går vidare till de olika skolformerna i den lägre sekundärutbildningen utifrån sina betyg och skolornas och/eller föräldrarnas beslut.

Val och övergång till skilda skolformer sker för de flesta tyska barn i 10-årsåldern. Skolformerna för elever 10-16/19 år är *Gymnasium*, *Realschule*, *Hauptschule* eller *Gesamtschule*. Oavsett skolform ska de två första åren (då eleverna alltså är 10-12 år) i *Orientierungsstufe* i första hand hjälpa eleverna att orientera sig inför olika specialiseringar, de sista åren riktas studierna allt tydligare mot ett visst avgångsbetyg/examen.

- *Hauptschule* är i många delstater 5-årig (avslutas alltså vid 16 års ålder då skolplikten är avklarad) och ger en grundläggande allmän utbildning. Där går knappt en fjärdedel av 14-åringarna.
- *Realschule* är 6-årig och ger en mer kvalificerande utbildning som bl.a. kan meriteras för studier och ett slutbetyg från yrkesutbildning på nästa kvalifikationsnivå. Den ger också möjligheter att gå över till *Oberstufe* i *Gymnasium*. I *Realschule* går ca en fjärdedel av 14-åringarna.

- *Gymnasium* är 8- till 10-årig, beroende på hur skolsystemet som helhet är organiserat i delstaten. Ca 30 procent av 14-åringarna går i *Gymnasium*. Det är den skolformen som inriktar studierna mot längre utbildningar.
- *Gesamtschule* finns parallellt med de tre föregående i alla utom en delstat. De kan i olika delstater kallas *Mittelschule*, *Sekundarschule*, *Regelschule* eller liknande. *Gesamtschule* är en integrerad skola som kan ersätta *Hauptschule* och *Realschule*. Det finns vissa möjligheter till specialiseringar och olika slutbetyg från dessa.

Det finns en för alla skolformerna gemensam kärna av ämnesinnehåll: tyska, modernt språk, matematik, fysik, kemi, biologi, samhällskunskap, musik, konst, sport, religion. Inom varje skolform finns specialiseringar och kurser på olika nivåer.

Högre sekundärutbildning

Till högre sekundärutbildning hör dels de tre sista åren, *Oberstufe*, i *Gymnasium*. För att få börja där krävs bestämda slutbetyg från lägre sekundärskolorna. Det första året är ett orienteringsår, därefter får eleverna välja allt mer specialiserande och fördjupande kurser (*Grundkurse* eller *Leistungskurse*). Ämnena finns inom tre huvudområden: språk, litteratur och konst; samhällsvetenskap; matematik, naturvetenskap och teknologi. Kurser inom alla dessa tre områden måste finnas med i avgångsbetyget och ingå i den avslutande *Abitur*-examen. Dessutom finns vissa obligatoriska ämnen som måste ingå i alla årskurser: religion och idrott, tyska, ett modernt språk och matematik.

Det finns också skolformer med mer yrkesinriktad, specialiserande utbildning.

- *Berufsfachschule* (yrkesfackskola) omfattar mellan ett och tre års fulltidsutbildning. För tillträde krävs slutbetyg från *Hauptschule* eller *Realschule*. Yrkesfackskolorna erbjuder kvalificerande kurser inom mycket breda områden: olika specialbefattningar i företag, befattningar som kräver språkkunskaper, hushålls-, socialt arbetsrelaterade uppgifter, arbeten och befattningar inom området hälsa/vård.
- *Fachoberschule* (fackskola), 2-årig utbildning som kräver slutbetyg från *Realschule*. Specialiserande och allmän, teoretisk och praktisk utbildning som förbereder för tillträde till *Fachhochschule* (yrkeshögskola) i huvudsak inom det tekniska området.
- *Fachgymnasium* (yrkesinfärgad *Gymnasium*-utbildning) ger oftast en yrkeskvalifikation på lägre eller mellannivå.
- *Fachschule* med 1-, 2- och 3-åriga utbildningar i mer än 150 specialområden inom jordbruk, design, teknologi, företag, omsorg etc. De leder till anställning på mellannivå, med självständiga arbetsuppgifter.

Dessutom finns yrkesutbildning inom det s k *Duales* systemet för 15/16- till 18/19-åringar.

Det finns inte någon enhetlig nationell reglering för mål, innehåll och omfattning av dessa utbildningar utan det skiljer sig mellan delstater och skolor. Utbildningen innehåller oftast vissa allmänna ämnen (tyska, samhällskunskap, matematik, natur-

kunskap, ett främmande språk, idrott) samt karaktärsämnen som är både teoretiska och tillämpande.

Fler tyska ungdomar går i de yrkesinriktade skolorna än i *Gymnasium*.

Lärlingsutbildning - det duala utbildningssystemet

I Tyskland har det så kallade duala systemet, som ger en grundläggande yrkesutbildning, stor omfattning. Två tredjedelar av dem som lämnar den obligatoriska utbildningen vid 15 års ålder fortsätter till ett sådant yrkesträningsprogram för att få yrkeskvalifikationer, som normalt omfattar tre år. Det kallas dualt eftersom lärandet sker på två ställen, på en arbetsplats och i en yrkesskola. För tillträde krävs fullföljd obligatorisk utbildning. Syftet är att ge en bred, grundläggande yrkesutbildning och de nödvändiga kunskaperna och färdigheterna som behövs för en anställning, i en tydligt strukturerad utbildning. De som klarar och avslutar en sådan utbildning ska kunna inneha en motsvarande befattning som kvalificerad anställd med arbetsuppgifter som kräver formell träning/utbildning. Det finns dock också i vissa regioner möjlighet att ta en 1-årig grundläggande yrkesutbildning som kan räknas som det första av de tre åren om man vill fortsätta. Den 1-åriga utbildningen finns inom 13 yrkesområden, t.ex. företag och administration, metallurgi/gruvteknik, elektriker/ingenjör, bygg/konstruktion, träteknik, textil och kläder, kemi, fysik och biologi, tryckeri.

Ansvaret för denna utbildning delas i Tyskland mellan federationen, delstaterna, branschorganisationerna och dem som ansvarar för utbildningen. Det federala utbildningsministeriet är övergripande ansvarigt för bestämmelserna (t.ex. *Berufsbildungsgesetz und Handwerksordnung*) och andra allmänna förutsättningar samt för att samordna delstaterna. Delstaternas utbildningsministerier ansvarar för den skolförlagda delen av utbildningen. De regionala branschorganisationerna och regionalt ansvariga myndigheter utfärdar och godkänner examinationer, ackrediterar företag och studieplatser och svarar för kvalitetssäkringen. Lärlingen har ett kontrakt med arbetsgivaren som definierar målen för ”yrkesträningen”, längden och omfattningen, hur mycket tid som ska ägnas åt momenten, ersättningen (lönen) och parternas åtaganden och skyldigheter. Det senare innefattar t.ex. lärlingens plikt att lära både på arbetsplatsen och i skolan, och företagets skyldighet att ge möjlighet till lärande. Yrkesskolorna ska erbjuda eleverna utbildning både i allmänna ämnen och i yrkesämnen. Utbildningen i yrkesskolorna ska göra det möjligt för eleverna att klara kraven i den arbetsplatsförlagda delen. Där ska finnas inslag som ger dem förutsättningar att klara arbets- och samhällslivet som en helhet och att utveckla ett socialt och ekologiskt ansvar. Utbildning i allmänna ämnen (tyska, samhällskunskap, ekonomi, religion och idrott) ska utgöra en tredjedel av undervisningstiden. Eleverna ska ha minst 12 lektioner i yrkesskolan i veckan och minst en tredjedel av denna tid ska upptas av ämnen som tyska, samhällskunskap, ekonomi, religion och idrott.

Utbildningen på arbetsplatserna måste följa nationella standards som ska hindra att eleverna blir bundna till det företag där de utbildas. Standards utarbetas i samarbete med arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Den federala regeringen ansvarar

för de bestämmelser som reglerar denna yrkesutbildning. Dessa ”nationella läroplaner” finns utarbetade för ca 350 erkända yrken och befattningar. Läroplanerna har formen av ramverk eller exempel på hur en kurs ska planeras, innehåll m.m. Läroplanerna utvecklas av ett särskilt institut (*Bundesinstitut für Berufsbildung*).

På senare år har den federala regeringen vidtagit särskilda åtgärder för att alla unga som önskar ska kunna få denna yrkesutbildning/-träning. I stället för arbetsplatsförlagd träning har denna delvis fått genomföras i särskilda verkstäder eller lärcentra på grund av brist på platser i företag.

På grund av den alltid trängda situationen för tillgång till platser till den företagsförlagda utbildningen har den federala regeringen och de större fackliga organisationerna år 2004 ingått en överenskommelse (eng. *National Pact for Career Training and Skilled Manpower Development*). Den innebär att regeringen och industrin lovat att väsentligen öka möjligheterna till lärande i företag, industrin har satt bindande mål på 90 000 nya platser för företagsutbildning, industrin har lovat erbjuda 75 000 platser för lärande före yrkesutbildning (pre-vocational qualifications). Den federala regeringen har lovat öka antalet administrativa praktikantplatser inom den federala administrationen med 20 procent. 2005 kom också en ny lag om yrkesutbildningen för att modernisera den och göra den mer flexibel, den ska vara internationellt konkurrenskraftig, den ska främja regionalt ansvarstagande, öka möjligheterna att gå mellan olika utbildningar och samarbetet mellan företag och yrkesskolor ska stärkas.

Betyg, examina, examinationer

Uppföljningen av elevernas kunskapsutveckling är noggrann. Kunskaperna bedöms ”formellt” i rapporter både under och vid slutet av läsåren. De två första åren i *Grundschule* får eleverna beskrivande omdömen där styrkor och svagheter framgår. Från årskurs 3 (ibland tidigare, beroende på delstat) får eleverna slutbetyg enligt en betygsskala 1 till 6, där 1 är *Sehr gut*, 5 och 6 är ”bristfälligt” respektive ”otillräckligt”. Från årskurs 2 kan eleverna tvingas gå om en årskurs om de inte når minimikraven. Elevernas skolgång beslutas av föräldrarna, skolan eller en överordnad myndighet beroende på delstatens bestämmelser.

I sekundärutbildningen får eleverna betyg mitt under och vid slutet av läsåret. I alla *Länder* kan eleverna få ut ett slutbetyg, *Hauptschulabschluss*, efter 9 års skolgång, förutsatt att de nått godkänt i alla ämnen. Det pågår fortfarande ett arbete med att standardisera kravnivåerna i alla *Länder* för detta slutbetyg. Slutbetyget används främst för övergång till yrkesutbildning i *Duales* systemet. Man kan också få ett slutbetyg efter år 10, *Mittlere Schulabschluss*, Det kallas oftast *Realschulabschluss*. Eleven ska även i detta fall ha godkänt (1-4 på den 6-gradiga skalan) i alla ämnen. Det ger meriter för att fortsätta i utbildningssystemets *Berufsfachschulen*, *Fachoberschulen* eller till yrkesutbildning inom *Duales* systemet.

Elever som gått *Gymnasium* eller *Gesamtschulen* och har godkänt i alla ämnen som krävs vid slutet av skolår 10 (16 års ålder) är behöriga att gå vidare i *Oberstufe*.

I *Gymnasium* ges betyg enligt en poängskala som motsvarar den 6-gradiga i andra skolformer. Eleverna får ett slutbetyg med betyg i de kurser och ämnen som ingått i studierna enligt den 6-gradiga skalan genom en sorts medelvärdesberäkning. Dessutom provas eleverna i en studentexamen (*Abitur*), och får ett *Zeugnis der Allgemeinen Hochschulreife* som ger tillträde till högre utbildning. Proven i *Abitur-examen* relateras till studieinriktningen. Eleven provas i minst fyra ämnen och det ingår både muntliga och skriftliga prov. Betygsskalan innehåller även i detta fall sex steg.

Elever som avgår från *Berufsfachschulen* och *Fachoberschule* (som alltså båda är utbildning på övre sekundärnivån) genomgår en slutexamination som gör dem berättigade att titulera sig t.ex. *Staatlich Geprüfter technischer Assistent*. Efter *Berufliche Gymnasium*/*Fachgymnasium* är man behörig att fortsätta i högskolor.

Elever som genomgår utbildning inom det ”duala” systemet (yrkesutbildning i företag och skola i kombination) avslutar med en examination som anordnas av de myndigheter som ansvarar för denna utbildning. En examenskommitté bestående av representanter från branschen inom det specifika yrkesområdet (*chambers of industry, of liberal professions, etc.*, motsvaras av yrkesbranschens råd eller nämnder i svensk kontext), anställda och arbetsgivare, samt lärare i yrkesskolan svarar för prövningen som har både en ”praktisk” del och en ”teoretisk”, skriftlig. Slutbetyget kallas ”fackarbetarbrev” (*Facharbeiterbrief*). Yrkesskolan utfärdar också ett slutbetyg med betyg i de ämnen som ingått i skolans utbildning.

Läroarutbildningen

Läroarutbildningen för alla typer av läroarkarriärer är organiserad i två faser, vardera med en avslutande examination.

1. En utbildning vid universitet, musik- eller konsthögskola eller särskild läroarhögskola med inriktning mot undervisningsyrket.
2. En pedagogisk-praktisk tjänstgöring vid läroarutbildningsskolor eller träningsskolor (*Vorbereitungsdienst*).
3. En första examination (*Erste Staatsprüfung*).
4. En förberedande tjänst på två år där läroaren har kontakt med läroarutbildningen men också både själv undervisar och får observera andras undervisning.
5. En andra examination som ger rätt till en tjänst som läroare.

För att bli läroare i sekundäroarutbildningen krävs 7-9 terminers studier i två ämnen samt i pedagogik och didaktik. För att bli läroare i *Gymnasium* krävs nio terminers studier i undervisningsämnen samt i didaktik.

Läroare i yrkesteoriska och tillämpade ämnen inom yrkesutbildning motsvarande *Gymnasium*, dvs. *Berufsfachschule*, *Fachoberschule* och *Berufsoberschule*, ska, för att nå den *Erste Staatsprüfung*, gå en 9 terminers utbildning där det bl.a. ingår yrkesträning under 12 månader och teoriinriktade studier inom yrkesområdet samt studier i peda-

gogik och didaktik inom det specifika området. Lärare i yrkesskolor ska enligt lag ha yrkesområdets specifika kunskaper såväl som didaktiska kunskaper och förmågor. Handledare måste visa att de är yrkesmässigt och pedagogiskt lämpliga i en lämplighetsprövning. Denna prövning har utformats nationellt. Prövningen sker inför examinationskommittéer med representanter för myndigheter som ansvarar för utbildningen.

Tertiär nivå

Utbildning på tertiär nivå omfattar universitet, högskolor och yrkesakademier. Alla är yrkesutbildande med olika lång studietid. Studierna indelas oftast i ett första stadium (*Grundstudium*) som avslutas med en ”mellanexamen” och ett andra stadium (*Hauptstudium*) som leder till den slutliga examen. Denna finns på olika nivåer: *Diplomprüfung* och *Magisterprüfung* samt, för vissa utbildningar, *Promotion* (till doktorsgraden). Systemet med kandidat- och magistergrader håller på att genomföras.

Inom yrkesakademierna arbetar man och studerar på deltid. Studierna leder till examination och diplom- eller kandidatexamen. Till yrkeshögskolorna hör *Pädagogische Hochschulen* med utbildning för lärare i primär- och vissa lägre sekundärskolor. Övriga yrkeshögskolor (*Fachhochschulen*) har specialiserande utbildning inom områden som ingenjör, företagsekonom, socialvetenskap, informationsvetenskap. Dessa utbildningar är 4-åriga, innehåller praktik och leder till en Diplom-examen.

Pågående förändringar

I Tyskland pågår utvecklingsarbete både i fråga om mål och måluppfyllelse, utvärdering, styrning och administration. Särskilda satsningar på resultaten i läsning, matematik och naturkunskap, på att förbättra yrkesutbildningen och öka möjligheterna för grupper i behov av särskilda insatser nämns liksom att främja förskole- och skolbarnsomsorgsverksamheten.

Beslutsbefogenheterna - sammanfattning

Typ av beslut	Beslutande
att bestämma ekonomi, organisation, administration av skolväsendet	<p>Övergripande styrning av förskoleverksamheten ligger i allmänhet hos ett ministerium motsvarande svenska socialdepartementet medan styrningen av skolan och högskolan ligger hos ett utbildningsministerium.</p> <p>Varje <i>Land</i> ansvarar övergripande för lagstiftning, mål och ekonomi för <i>Kindergärten</i>, skolsystemet och högre utbildning. Viss samordning av politiken sker i en federal ministerkonferens.</p> <p>Verksamheten i <i>Kindergärten</i> och i skolan drivs av kommuner eller ”distrikt” medan <i>Land</i>-ministerierna svarar mer direkt för kostnader och verksamhet inom högskolor/universitet. Högsko-</p>

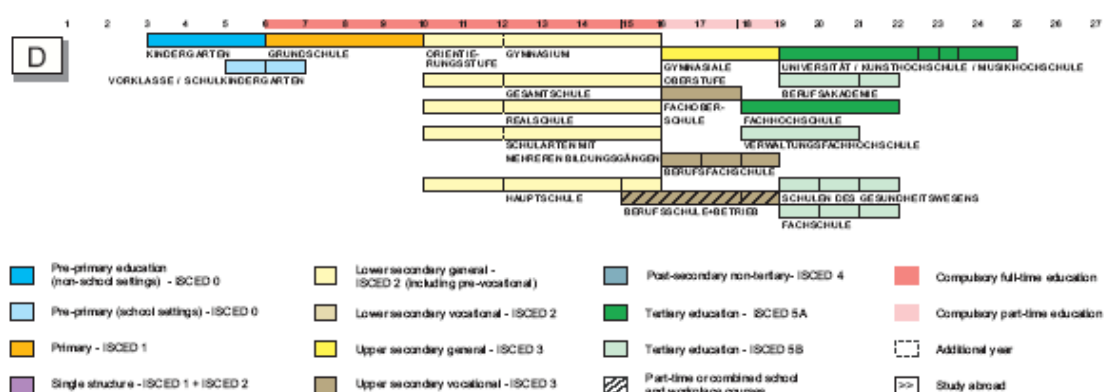
Typ av beslut	Beslutande
	<p>lor/universitet sägs dock samtidigt ha stor autonomi.</p> <p>På lokal nivå svarar <i>Jugentämter</i> för byggnader, materiel, drift, administrativ personal, administration m.m. av verksamheterna i <i>Kindergarten</i> medan <i>Landesjugentämter</i>, en myndighet på <i>Land</i>-nivå, svarar för den statliga tillsynen.</p> <p>Motsvarande då det gäller primär- och lägre sekundärskolor är <i>Schulamts</i> som ska bygga och driva skolorna. Vissa skolor drivs mer direkt från <i>Land</i>-nivån, dvs. från ministeriet, nämligen skolor som har upptagningsområden som sträcker sig över kommungränser, t.ex. vissa <i>Fachschulen</i>.</p> <p>Kommunerna, distrikten och självständiga städer är huvudmän och driver således skolorna, dvs. de bygger, administrerar och betalar för skolorna och förskolorna.</p> <p>Kostnaderna för de delar inom yrkesutbildningen i det s k duala systemet som sker på arbetsplatser svarar företagen för, den skol-förlagda utbildningen svarar delstaten för.</p>
att bestämma i personalfrågor som t.ex. tillsättning och anställning (av olika kategorier personal, t.ex. chefer, lärare, annan personal), arbetsvillkor, karriär, lön, kompetensutveckling m.m	Generellt gäller att <i>Land</i> svarar för kostnaderna för undervisande personal och personal i offentliga Kindergarten. Lärare är statstjänstemän, anställda av respektive <i>Land</i> i f d Västtyskland medan de oftast är anställda av kommunen, alltså inte statstjänstemän, i f d Östtyskland.
att bestämma om läroplan, kursplaner, annat regelverk som har med mål, innehåll, metodik att göra	<p>Ministeriet i varje <i>Land</i> bestämmer läroplaner/kursplaner, rekommenderar undervisningsmetoder och godkänner läroböcker. Då läroplaner utvecklas tillsätter man en kommission bestående av lärare som har hjälp av ämnesspecialister. Det sker övergripande samordning mellan <i>Länder</i> vid större beslut om struktur- eller läroplansförändringar.</p> <p>Då det gäller <i>Duales</i> systemet inom yrkesutbildningen finns ett särskilt samordnande organ som ger den federala ministern råd: <i>Bundesinstitut für Berufsbildung</i>. Även på <i>Land</i>-nivå finns särskilda råd sammansatta av representanter för alla berörda, bl.a. företag och fackföreningar som ger råd då det gäller alla regler som omgärdar den arbetsplatsförlagda utbildningen.</p> <p>Varje skola har ett "lärarråd" ansvarigt för den pedagogiska ledningen och ett skolråd bestående av lärare, föräldrar och elever som beslutar om skolans regler och disciplinära frågor. Men friutrymmet i de pedagogiska frågorna är begränsat av ministeriernas tillsynsorgan och styrning (inspektörernas uppgift).</p>
att svara för nationell utvärdering av kvaliteten och resulta-	År 1999 inrättades ett <i>Forum Bildung</i> som har ett federalt, övergripande ansvar för uppföljning, utvärdering och rapportering om

Typ av beslut	Beslutande
ten i skolväsendet som helhet; förekomst av lokal utvärdering/självvärdering	hela systemet och förslag till åtgärder. Den första rapporten kom 2003. <i>Länder</i> (16 stycken) har olika modeller för att följa upp, ha tillsyn och utvärdera sina system. Det sker genom samma myndigheter som ansvarar för planering, organisation, föreskrifter och kursplaner/motsvarande. Tjänstemännen kallas inspektörer. Det pågår förändringar så att man inför inspektionsmodeller liknande dem i t.ex. England och Nederländerna det vill säga där man skiljer mellan vad som hör till administrerande, ”främjande” respektive utvärderande uppgifter.
att svara för utvärdering av elevernas kunskapsutveckling, nationella prov och utarbete sådana	Lärarna ansvarar, individuellt eller kollektivt. Det finns ett noggrant strukturerat examinationssystem, i stort sett överensstämmande mellan <i>Länder</i> (se ovan).
att svara för tillsyn/inspektion/kontroll i fråga om hur regelverket följs och kvaliteten upprätthålls i enskilda skolor;	Förändringar pågår så att man skiljer på administrerande, främjande och utvärderande uppgifter. Hittills har man styrt mer genom ”ex ante facto”-beslut än genom ”ex post facto”-beslut, dvs. man talar om hur det ska vara snarare än genom att styra upp vad som pågår. Privata skolor är underställda statlig tillsyn. För att elevernas slutbetyg från privatskolor ska räknas meritmässigt som övriga måste deras läroplaner (innehåll, kurser), lärarkvalifikationer och examina stämma med de som gäller i offentliga skolor.
att svara för revision/motsvarande ekonomisk uppföljning;	Respektive beslutande nivå.
att svara för stöd till utveckling av skolväsendets och undervisningens kvalitet (utvecklingsprojekt, ”stimulansbidrag”);	Större utvecklingsprojekt beslutas av det federala ministerrådet (<i>Kultusministerkonferenz</i>). Respektive <i>Land</i> ministerium driver också utvecklingen från ministeriet och via kommunerna.
att bekosta och besluta om medel för forskning, att genomföra forskningsprojekt	Den federala regeringen svarar övergripande för forskning men samtidigt har universiteten stort eget inflytande.
att granska läromedel	För att implementera läroplanerna (som utarbetas och beslutas på <i>Land</i> -nivå av särskilda kommissioner) ger ministerierna regelbundet ut listor på läroböcker i varje ämne och ”stadium” som sedan används i klassrummen. Den enskilde lärarens makt att bestämma begränsas till klassrummet då det gäller metodik och arbetsformer.

Typ av beslut	Beslutande
	I skolorna finns <i>Lehrer Konferenzen</i> (där det ibland kan ingå representeranter för föräldrar) med stor makt att bestämma över den utbildning och undervisning som erbjuds på skolan, inklusive läromedlen som bestäms av <i>Lehrer Konferenz</i> . Den senare bestämmer även i t.ex. disciplinärärenden, även avstängning av elever.
att utbilda lärare	Förskollärare har utbildning på gymnasienivå. Lärare i primärskolan och sekundärskolan utbildas vid universitet och högskolor (översätts till engelska med colleges). De ska klara <i>Staatsprüfung</i> på två nivåer, vanligen i två ämnen plus i pedagogik (se nedan). Utbildningsministrarna har de senaste åren beslutat om vissa ”standards” som lärarutbildningen ska leda till som bl.a. omfattar vissa kunskaper i pedagogik, didaktik, diagnostik och metodik.
att förklara lärare behöriga till anställning/behöriga att undervisa	Verkar vara lärarhögskolorna/universiteten som ansvarar för <i>Staatsprüfung</i>

Mer om det tyska systemet

Organisation of the education system in Germany, 2003/04

Source: Eurydice.

År 2002 fanns ca 9 miljoner elever i obligatoriska skolor. Undervisningsspråket är (normalt) tyska. Drygt 6 procent av eleverna gick i ca 2 500 privata skolor.

Beslutsnivåerna i det tyska utbildningssystemet

Staten

Federal nivå:

Bundestag med en federal regering

Bundesrat med 15 ministrar, förutom kanslern och med en

Kultusministerkonferenz, en församling för att samordna utbildningspolitiken i alla *Länder*.

Den federala nivån har följande ansvar: arbetsplatsförlagd yrkesutbildning inom Duales systemet, ramlagstiftning för den högre utbildningen, stöd till naturvetenskaplig och teknisk forskning, ungdomsstöd, legitimering av jurister, läkare och sjuksköterskor, sysselsättningsbefrämjande åtgärder, forskning inom arbetsliv och yrkesområden.

Regioner är en administrativ indelning där det ingår både *Länder* och ”självstyrande” större städer.

Länder-nivå

Varje *Land* har sin egen konstitution och regering, både federationen och de 16 *Länder* betraktas som suveräna statsbildningar men det är framför allt på kultur- och utbildningsområdet som *Länder* har suveränitet. Utbildningsministern benämns oftast *Kultusminister*.

På *Land*-nivå kan styrningen verkställas på en, två eller tre förvaltningsnivåer. I de flesta fall gäller *Land*-nivå plus ytterligare en kommunal nivå, *Schulamt*, oavsett skolform. I storstäderna gäller en förvaltningsnivå. I de fall det finns tre nivåer är det sekundärutbildningen i gymnasier som har en särskild förvaltningsnivå (*Oberschulamt*). För tillsyn m.m. av kommunernas arbete med *Kindergarten* finns *Landesjugentämter*. I de fall det finns två nivåer i förvaltningshierarkin svarar *Schulamt* för primär- och lägre sekundärskolan och specialskolan medan utbildningsministeriet svarar mer direkt för högre sekundärutbildning, yrkesutbildning och högre utbildning.

Yrkesutbildning i skolor är helt *Länder*-ansvar. Det finns en övergripande federal nivå med ett särskilt organ, *Bundesinstitut für Berufsbildung*, som är rådgivande till utbildningsministern både i innehålls- och avtalsfrågor m.m. Motsvarande finns på *Land*-nivå. På regional nivå finns även branschorganisationer som kvalitetssäkrar, dvs. ger råd, har tillsyn och godkänner företagsförlagd utbildning. I de företag som står för den företagsförlagda utbildningen finns regler för medbestämmande så att representanter för arbetstagarna kan påverka planering och implementering av utbildningen och även vem som blir ”handledare/lärare”.

Distrikt

Det finns 439 administrativa enheter kallade Distrikt som svarar för viss utbildning inom större administrativa enheter än kommuner.

Kommuner

Det finns ca 13 500 kommuner. Den myndighet som svarar för *Kindergarten* kallas *Jugendamt*, för skolorna finns *Schulamt*.

Skolor

På skolor finns regelmässigt *Lehrer Konferenz* med stor beslutsrätt då det gäller ”pedagogisk ledning”. I en del *Länder* finns *Schulkonferenz* som ska främja samverkan mellan lärare, föräldrar, elever men som har begränsad makt: organisationen, t.ex. schemat, eleverna säkerhet, sociala aktiviteter o. dyl. Det finns särskilda bestämmelser om elev- och föräldrainflytande på alla nivåer, som anger gränserna för medbestämmande, bl.a. så att ”pedagogiska frågor” ligger utanför.